

Шайдюк С.В.

аспірант,

Інститут педагогіки

Національної академії педагогічних наук України

ПЕРЕДВИЩА ВІЙСЬКОВА ОСВІТА УКРАЇНИ ТА ПРОВІДНИХ КРАЇН ЗАХОДУ

Починаючи з 1991 р., в Україні розпочалося створення національної військової освіти, що передбачало реорганізацію радянської спадщини у галузі підготовки військових кадрів різного ступеня кваліфікації й організації нової розгалуженої системи навчальних закладів різних типів і рівнів, у тому числі військових ліцеїв та ліцеїв з посиленою військово-фізичною підготовкою. Вони, згідно з постановою Кабінетів Міністрів України «Про реформу системи військової освіти» № 490 від 19 серпня 1992 р. мали забезпечити «якісну підготовку кандидатів для вступу до військових навчальних закладів» [1].

На виконання зазначеної постанови, одним з перших кроків реформування стало створення на основі суворівського військового училища, що діяло на той час у м. Києві, Київського військового ліцею (з 1 червня 1998 р. – Київський військовий лицей ім. І. Богуна), а на базі Львівської спеціальної школи-інтернату з посиленою військово-фізичною підготовкою було організовано Львівський військовий лицей. Крім того, у містах України, де функціонували колишні радянські заклади вищої військової освіти, які ліквідовувалися (Сумське вище артилерійське командне училище імені М. Фрунзе; Харківське вище військово-авіаційне інженерне училище; Донецьке вище військово-політичне училище інженерних військ і військ зв'язку; Сімферопольське вище військово-політичне будівельне училище; частина Чернігівського вищого військового авіаційного училища льотчиків; Житомирське вище зенітне ракетне командне училище протиповітряної оборони), створили лицей з посиленою військово-фізичною підготовкою [1]. Таким чином, можна стверджувати, що розпочалася зовнішня диференціація у галузі військової освіти України, спрямована на зменшення кількості вищих закладів військової освіти і збільшення навчальних закладів середньої спеціалізованої освіти.

У положенні про лицей з посиленою військово-фізичною підготовкою, затвердженому постановою Кабінетів Міністрів України № 717 від 28 квітня 1999 р., головним завданням лицейю

визначалося: «Надання вихованцям ліцею освіти понад обсяг, визначений державним стандартом для повної загальної середньої освіти;

забезпечення набуття ліцеїстами знань і навичок з військової та фізичної підготовки;

виховання у ліцеїстів високих моральних якостей, дисциплінованості, любові до військової служби та професії офіцера на основі військово-професійної орієнтації;

підготовка фізично здорових, вольових осіб, спроможних переносити труднощі військової служби» [2].

Станом на 2018 р. в Україні функціонує розгалужена система передвищої військово орієнтованої підготовки молоді, що включає два військові ліцеї – у м. Києві (Київський військовий ліцей імені Івана Богуна) та в м. Одесі (Військово-морський ліцей) та шістнадцять ліцеїв з посиленою військово-фізичною підготовкою, а саме: Закарпатський обласний ліцей-інтернат з посиленою військово-фізичною підготовкою (Закарпатська область, м. Мукачево); ліцей-інтернат з посиленою військово-фізичною підготовкою «Патріот» Харківської обласної ради (Харківська область, м. Есхар); Запорізький ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою «Захисник» (м. Запоріжжя); Кам'янець-Подільський ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою (Хмельницької область, м. Кам'янець-Подільський); Коропецький обласний ліцей-інтернат з посиленою військово-фізичною підготовкою (Тернопільська область, смт. Коропець)¹; Кременчуцький ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою (Полтавська область, м. Кременчук); Криворізький ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою (Дніпропетровська область, м. Кривий Ріг); Чернігівський ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою (м. Чернігів); Луганський ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою імені Молодої Гвардії (Луганська область, м. Кременна); Львівський державний ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою імені Героїв Крут (м. Львів); Одеський ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою (м. Одеса); Острозький ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою (Рівненська область, м. Острог); Прикарпатський військово-спортивний ліцей-інтернат (Івано-Франківська область, смт. Богородчани); Державний ліцей-інтернат з посиленою військово-фізичною підготовкою «Кадетський корпус» імені І. Г. Харитоненка (м. Суми); Волинський обласний ліцей з посиленою військово-

¹ Особливість цього закладу освіти полягає у тому, що у ньому навчаються і юнаки, і дівчата.

фізичною підготовкою (Волинська область, м. Луцьк); Державна гімназія-інтернат з посиленою військово-фізичною підготовкою «Кадетський корпус» (м. Харків) [3]. Отже, за часи незалежності України, було створено розгалужену систему військових ліцеїв, які представлено у більшості регіонів країни, чим досягається масштабна доступність для молоді такої передвищої освіти у регіональному вимірі. Зазначена система дає змогу підготувати абітурієнтів для закладів вищої військової освіти, які вже володіють первинними вміннями та навичками.

Варто зауважити, що системи військової підготовки юнаків та дівчат або передвищої військової освіти функціонують у більшості розвинутих країн світу. Так, у Французькій Республіці діє шість військових ліцеїв. Відповідно до директиви Президента Франції від 2005 р. військові ліцеї є навчальними закладами військового відомства та мають здійснювати такі дві основні цілі: надавати допомогу сім'ям військовослужбовців та працівникам Міністерства оборони в отриманні якісної середньої фахової освіти; сприяти підготовці призовного контингенту до вступу до вищої військової школи [4].

У Великобританії відсутні окремі військові навчальні заклади в яких здійснюється передвища військова освіта, проте починаючи з 1960 року в школах було створено «Combined Cadet Force»¹ (далі – CCF). Розробка програми CCF здійснювалась у період 1941–1959 рр. та фінансується Міністерством оборони Великобританії. Наразі існує 260 шкіл з CCF де навчається близько 40000 учнів, за чотирма напрями, в залежності від роду військ (військово-морський, сухопутний, військово-повітряний та морська піхота). Основними цілями CCF є забезпечення дисципліни, розвиток сили волі, винахідливості, впевненості в собі. CCF не є програмою підготовки до військової служби, хоча Міністерство оборони зацікавлено виховати в підростках інтерес до військової служби. Під час навчання учнів забезпечують формою, зброєю та боєприпасами, знайомлять з військовою дисципліною та статутами, проводять заняття з первинної військової підготовки. Навчання в CCF не дає додаткових балів при вступі до ЗВО, проте має позитивний відгук у резюме [5].

Схожа на модель військової підготовки Великобританії діє в США. Так у США діє федеральна програма з підготовки офіцерів запасу – курси для юнаків «Junior Reserve Officers' Training Corps»²

¹ У перекладі з англійської – об'єднаний кадетський корпус.

² м Юнацький навчальний корпус з підготовки офіцерів резерву.

(далі – JROTC). За даним на 2012 р., у 50 штатах США діяли 3229 курсів з програмою JROTC, де навчались понад 600 тисяч американських юнаків і дівчат [6].

Натомість, в Німеччині відсутні навчальні заклади в яких здійснюється до передвищва військова освіта. Всі бажаючі проходити службу в Бундесвері (Збройні сили Німеччини) повинні закінчити середню школи, професійно-технічне училище або гімназію та вступити до закладу вищої військової освіти Німеччини [7].

У підсумку зазначимо, що і в Україні, так само як у Великобританії, США та Франції, функціонують хоча й різні за організаційними формами, однак переслідуючи однакові цілі, системи передвищої військової підготовки молоді обох статей. До таких цілей відносимо: виховання високих моральних якостей, дисциплінованості, любові до військової служби та підготовки для подальшого навчання у закладах вищої військової освіти

Список використаних джерел:

1. Постанова Кабінету міністрів України №490 від 19.08.1992 року «Про реформу системи військової освіти» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/490-92-%D0%BF>.
2. Постановою Кабінетів Міністрів України № 717 від 28 квітня 1999 «Про Положення про лицей з посиленою військово-фізичною підготовкою» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/717-99-%D0%BF>.
3. Перелік лицейів з ПВФП // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vlch.org/index.php?option=com_content&view=article&id=27&Itemid=113.
4. Стрелецкий А. Лицеи сухопутных войск Франции // [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://factmil.com/publ/strana/francija/licei_sukhoputnykh_vojsk_francii_2007/33-1-0-709.
5. Объединенный кадетский корпус // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.edutavel.ru/combined_cadet_force.php.
6. Журнал «Захист вітчизни», січень 2017 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pkvfp.kiev.ua/files/pdf/VKLADKA_%E2%84%9610_2017.pdf.
7. Система подготовки офицеров вооруженных сил ФРГ // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.modernarmy.ru/article/426/podgotovka-oficerov-vs-frg>.